

Lapszámunkat **Sütő Zsolt** fotóival illusztráltuk.

Teret Teremteni – cyberpunk fotóalkímia (2009) című írása a 4. oldalon

Lászlóffy Csaba

A halál ellenszere a megkísértés*

„Csukott szemek a sírban és az ágyban“
(Pilinszky)

Vadat s halat?!... Fenét, csak ingerel.

Fegyver csörög** – az ágyban is(?)
(„légy szárnya hallatik“).

Csak üldögélj – ha nem, ha kell –
hát ítéletnapig;

a ráncos kéz szolgálja a
még ráncosabb agyat.
Ellenszelet, roncs gálya! – ha
ellenszer nem dagaszt.

A pór, ki hisz. Van, aki „úrjobb“,
kiben a semmi hisz.
Ez az új év *halálon túlig*
rév –
lehet innen is.

* verscím az ó évből

** kicsorbulva is – nem „velsi-bárdosan“ – a „polgári“ fegyelem jelképe

Vásároljon könyvet online
az IJK-shopból:

<http://shop.irodalmijelen.hu/>

– Ma május tizenhatalcadika, hétfő reggel van. Tegnap este fél nyolckor „Kóvár Eszter Sára estje: Szócs Géza verseire írt kompozíciók a Nádor teremben“. A Nádor terem nyilván a figyelmetlenségemnek köszönhető, de azt hittem, ez a műfaj rég megszűnt. Az utolsó kapcsolódó emlékem a Reinitz-megzenésítette Ady-dalok Nagy Endre Kabaréjában. Azért a Kabaré nem a Nádor terem. A Nádor terem tökéletes akusztikájú koncertterem, látványnak sem akármilyen. Egyáltalán lehet párhuzamot vonni a múlt századforduló költői, megzenésített költeményei és az elmúlt harmincöt év versei és viszonyai közt?

– Szó és zene szerves összeforrása abban az új minőségben, amelyet dálnak nevezünk, nagyjából éppen egy évszázada hasadt meg. Kivételekről beszélhetnénk, de körülbelül száz éve indult el a zene is és a költészet is olyan irányokba, amelyek felől nézve addigi, klasszikus érintkezési felületeik legnagyobb részét értelmetlenné váltak, kiürültek és felszámolódtak.

– Még este szétnéztem a verseid közt, hátha kitalálom, melyeket választották a zeneszerzők, és akkor azt is képes volnék kigondolni, milyen megfontolásból, de nem ismerem egy-egy zenész szempontjait, tanácstan vagyok. Az érdeklődő

Irodalmi Jelen

VIII. évfolyam
91. szám
2009. május

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

Három esemény, tíz kérdés

Interjú Szócs Gézával

olvasó kaphatna egy listát, hogy tudjuk? Tudomásod szerint hány versed kapott komponális öltözetet?

– Fejből és hiányosan: Demény Attila és Selmeczi György írta a legtöbb dalt a szövegeimre, Selmeczivel egy operát is írtunk, ebben hangzik el az a szíréndal is, amelyet Kóvári is énekel. Farkas Ferenc kilencven körül járt már, amikor két versemre dalt komponált. Márta István, Csemiczky Miklós, Vajda János, Gyöngyösi Levente, Szigeti István, Kőnczei Árpád, a Nagykárolyból Izraelbe elszármazott Léb Ernő dalai hasonlóképpen elgondolkodtató tükröket tartottak elem,

Honlapunkról ajánljuk

Hogy meghemperedjek benne... – Beszélgetés Darabos Enikővel

Karádi Márton versei

Weiner Sennyey Tibor: *Honvág*; A századik vasárnapi levél

Lelkes tárgyak – Anno könyvbemutató az Írók Boltjában

Kabai Márton írása

Beszédes bizonyosságok – Beszélgetés Iancu Laurával; versei

Nagy Abonyi Árpád – *Budapest, retour* (regényrészlet 1.)

Díva Budán – Találkozás Palya Beával

Haláldekameron és ts-i

Tatjana Anyegina: *Radnóti Miklós Hetedik eclogája*

Hollywood mint Amerika szodomája

www.irodalmijelen.hu

A budapesti 80. Ünnepi könyvhéten dedikálnak:

Irodalmi Jelen Könyvek standja (Vörösmarty tér 18-as pavilon)

június 5-én, pénteken 12 órától

– Szócs Géza: *Beszéd a palackból*,

június 6-án, szombaton 11 és 12 óra között

– Weiner Sennyey Tibor: *A tengerszint feletti magasság meghatározása*,

– Danyi Zoltán: *Kivezetés a szövegből*

16 órától

– Mandics György: *A manipulált forradalom*

ULPIUS-HÁZ Kiadó standja

június 7-én, vasárnap 11 órakor

– Böszörményi Zoltán: *Az éj puha teste*, Vanda örök

– Szócs Géza és Farkas Wellmann Endre: *Amikor fordul az ezred*

Kalligram Kiadó standja (Vörösmarty tér 8-as pavilon)

június 7-én, vasárnap 11.30 és 14 órakor

– Böszörményi Zoltán: *A semmi bőre*

Orbán György szabadon átdolgozta két versemet, jól tette, zseniális dalok születtek azokból is, mint ahogy legtöbb műve zseniális. Aztán még sokak improvizáltak dalokat egyik-másik stróféra, egyszerű gitárkísérettel, Csutak Istvántól Sebő Ferencig, ezeket nem is mindig jegyezték le, a pillanatnak szóltak. Összefoglalva: mintegy tíz zeneszerző írt összesen harminc-negyven Szócs Géza dalt, s most olyasmit mondok, aminek legtöbbjük bizonyára nem örülne, ha hallaná: nekem ezek a dalok egyformán izgalmasak. Olyanok, mintha fordításban olvasnám a verseimet, álmélkodva, hogy ugyanaz a tartalom, ugyanaz az üzenet hányféleképpen fogalmazható meg...

– Az az érzésem, hogy a legérzékenyebb és legmotiválhatóbb fiatal generációkat eltaláló zenés vers szerepét átvette a pop, a rock, eredetileg a beat, de a dalszövegírókat talán mégse nevezük költőnek. Lehetséges, hogy feltámasztod poraiból a múltját? A saját megzenésített versekkel kapcsolatban a tervek közt nem szerepel esetleg a CD? Engem kíváncsivá tett.

(Folytatása a 6. oldalon)

ONAGY ZOLTÁN

Egy ilyen szájról persze azért már tudott a versolvasó közönségnek az a része, amelyiknek nem közömbös „hírünk a nagyvilágban”. Hughes volt ugyanis az, aki még a hetvenes évek második felében kötetnyi Pilinszky-fordításával beemelte a Harmadnapon költőjét az angol irodalmi tudatba. Mivel az angol költő nem értett magyarul, ezt csak egy magyar segítségével tehette – ez volt Csokits János, akit nem annyira Hughes nyers-, mint inkább társfordítójának neveznek, mert igen jó szövegeket adott Hughes keze alá, s aki azért költözött egy időben Londonba, hogy ezt a szolgálatot megtegye a magyar költészetnek. Bár Pilinszky verseit korábban is fordították-fordítottuk angolra, a Selected Poems sikere kétségtelenül Hughes és Csokits érdeme, azóta is az ő fordításai kerülnek be angol versantoló-giákba.

De hogy más magyar vonatkozásokról is beszéljék, amelyek most Ted Hughes válogatott leveleinek, illetve versfordításainak kiadásakor előkerültek: a yorkshirei születésű angol költő különös rokonszenvet érzett a magyarok iránt. 1956 tavaszán (!) arról gondolkodott, hogy áttelepedhetne vagy Spanyol- vagy Magyarországra. Utána Lucas Myers barátját batorította, hogy fordítson József Attilát. Ő maga Modern Poetry in Translation címen versfordítói folyóiratot indított Danny Weissborrtal Londonban, amelyben Pilinszky mellett Radnóti Miklóstól is közölt fordításokat. Hagyatékában fennmaradt (és most Weissbort jóvoltából megjelent) Juhász Ferenc egy hosszú versének fordítása – ez „A szarvassá változott fiú” annakidején elnyerte W.H. Auden tetszését, de Hughes nem volt megelégedve a már megjelent angol fordítással és újra nekilátott a szövegnek. (Ebben, úgy tudom, Csokits nem segített neki, tehát csak egy tüzetes szövegelemzés tudná megítélni, mennyire lett a Hughes-változattól magyar értelemben vett műfordítás, illetve átköltés).

Ted Hughest én is ismertem, leveleztünk, kétszer-háromszor találkoztunk Londonban, egyszer éppen egy Pilinszky-esten. Nem tudom, ki hogy volt vele, engem ez a markáns arcú, nagydarab yorkshirei külsejében valahogy Majakovszkijra emlékeztetett, a „szibériai óriásra”. Más hasonlóság is volt a két költő közt: Hughes verseiben éppen roppant nyelvi erejük fogja meg az olvasót, hasonlóan (a politikailag sokkal jobban és végzetesebben elkötelezett) Majakovszkijhoz. Ugyanakkor mindkettőjük sorsában van valami tragikus: Hughesnek két felesége lett öngyilkos, mielőtt egy harmadik mellett valóban „révbe” talált volna, Majakovszkij pedig, miután versben elítélte az öngyilkos Jeszenyint és hosszan éltette a társadalmi igazságot ígérő szovjethatalmat, végül ugyanúgy végezte, maga ellen fordítva a pisztoly csövét.

Még a személyes vonatkozásokhoz tartozik, hogy Ted Hughes, amikor eldöntötte, hogy elveszi az amerikai Sylvia Plath nevű költőnőt feleségül, egy olyan házban bérelt lakást Cambridgeben, ahol számos évvel később én is laktam, pontosabban 1970 és 1977 között az Eltisle Avenue 55 az én házam volt. Ezek után, amikor megjelent (nem sokkal halála előtt) Hughes „Születésnap levelek” c. versgyűjteménye, az első vers, amit abból magyarra fordítottam, természetesen az „Eltisle Avenue 55” volt. Nem ez a legjobb vers ebben a magyarul is olvasható kötetben, amiben Ted Hughes Plathnak állított maradandó emléket, mégis azonnal le kellett fordítanom. Később első feleségem, aki válásunk után is haláláig ott lakott a házban, mesélte, hogy amikor film készült Hughesről, a házat még fel is vette a brit televízió. Azóta átépítették, de emléke – a Hughes-versben, meg az én leveleim címzésében – megmaradt. Így hát valahol én is beletartozom a „Hughes magyarjai” címszó alatt említhető, eléggé sokszínű és széles kategóriába.

Gömöri György

„Jó társaságba kerültem!” Gundel Művészeti Díjat kapott Böszörményi Zoltán

– A díjat hétfőn (2009. május 11.) este adták át a budapesti Gundel Étteremben. El kell mondanom, hogy ez nem egy akármilyen díj, hiszen a kuratóriumban olyan személyiségek szerepelnek, mint András Ferenc, aki a magyar filmpremiereket figyeli, Gerdés Ferenc, a könnyűzene szakértője, Kállay Bori, az operett és musical jelölője, Kárpáti Tamás, a képzőművészet képviselője, Korcsmáros György, aki a színészeket, színésznőket, színházi rendezőket javasolja, Molnár Gabriella, a Nők Lapja főszerkesztője a „Sztár lett” kategória kiválasztója, Matyi Dezső, az Alexandra Könyvkiadó tulajdonosa az irodalom kategória felelőse, Pongor Ildikó, a tánc kategória nominálója és Retkes Attila, a komolyzene szakértője.

A díjátadáson a Nők Lapja főszerkesztője arról is beszámolt, hogy az ő javaslatára Sztár lett/Starlet-díjat alapítottak, amit azok a fiatal tehetségek kapnak, akik már bizonyítottak valamilyen területen, elismerésben részesültek, de nem emelték ki őket. Ilyen díjat kapott az előző években többek között Oláh Ibolya és Rúza Magdi énekes, és Oroszlán Szonja színésznő.

– *Tavaly jelent meg az Ulpius Ház Kiadónál a 655 oldalas regényed, Az éj puha teste. Amikor javasoltak erre a díjra, Krasznahorkai László és Grecsó Krisztián volt úgymond az „ellenfeled”. Végül te kaptad meg a díjat. Ez az első olyan rangos díj a regényed megjelenése óta, amivel kitüntettek. Hogyan fogadtad?*

– Nagyon-nagyon örültem. Az előző évek mezőnye is neves írókból áll: 2001-ben pl. Esterházy Péter kapta ezt a díjat, őt követte Bacher Iván, Szabó Magda, Varró Dániel, Spiró György és Háy János, úgyhogy egy jó társaságba kerültem.

– *Összesen 14 kategóriában adtak át díjat. Kik voltak idén a szereplőik?*

– Életem díjat kapott Psota Irén, Kass János, Seregi János. Majd Bács Ferenc színész, akiről tudjuk, hogy temesvári születésű, Balsai Mónika színésznő, Szinetár Miklós színházi rendező, Konok Tamás grafikus és festőművész, Párkányi Raab Péter szobrászművész, Dolhai Attila operett-musical énekes, Ferenczi Gyuri és a

Rackkajam együttes, Sümei Eszter operaénekes, Farkas Gábor zongoraművész, Sztár lett/Starlet Tompos Kátya, Szomjas György filmrendező a Nap utcai fiúk című filmért, Volf Kati táncművész, Skonda Mária művészeti menedzser és jómagam.

– *Mire ösztönöz téged ez a díj?*

– Elsősorban munkára ösztökél. És úgy érzem, hogy ez volt az első olyan alkalom, amikor nemcsak mondták, hogy ez a regény jó, hanem érzem azt, hogy azok, akik körülvettek, tényleg értékelik, pl. András Ferenc filmrendező és felesége, vagy Bács Ferenc és neje. A sajtó is felfigyelt most már a regényre, a Magyar Rádió irodalmi szerkesztője, Antal István is elismerően szólt a regényről, interjút és készítettünk ott, sebtében, és meghívott a stúdióba is egy hosszabb beszélgetésre, nemcsak a regényről, vagy a nemrég megjelent verseskötetemről, hanem magáról az Irodalmi Jelenről is tudni szeretne. Olyan jóleset, hogy internetes

formában sokan olvassák a lapot, ami egyre jobb lesz. Látjuk mi is, hogy hetente hogyan nő a látogatottsága a honlapnak. Megpróbáljuk színesebbé, érdekesebbé tenni, elsősorban fiatalok dolgoznak ezen. És ez meglátszik.

– *Kicsit visszatérek a könyvedre. Említetted, hogy többnyire a nők körében volt népszerű a regény, ők olvassák, ők szeretik inkább...*

– Megkérdezték, hogy honnan ismerem a női lelket ennyire... Ismerem, volt alkalmam megismerni, és kihasználtam azt a lehetőséget, hogy írhattam a női lélekről, hogyan gondolkodik, hogyan érez, hogyan cselekszik a nő. Egy rendkívül érdekes pszichológiai feladatra vállalkoztam, gondolom, hogy minden író keresi ezt a lehetőséget. Nekem megadott. Köszönöm a tersnek.

– *Mi a következő könyv-terved?*

– Sajnos nem dolgoztam eleget az elmúlt hónapokban, azzal az elhatározással mentem el az öreg Európából Barbadosra, hogy befejezem a harmadik regényemet, a Regált, de nem sikerült. Talán nem is sajnálom. Az éj puha teste után egy kicsit kiégtem, lemerültem, elfogyott az energiám. Egy

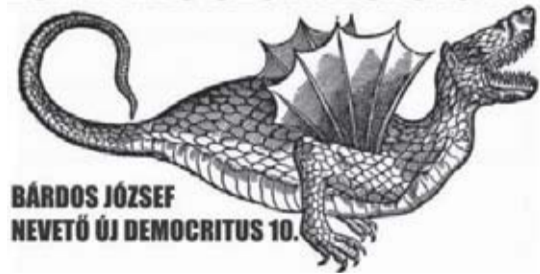
részét megírtam, érdekes, hogyan dolgozik az elmém, s hogyan alakulnak a dolgok, egészen váratlanul. Ezért nem tervezem. De ez is egy érdekfeszítő regény lesz, azt megíretem.

– *És a versírásról hogy állsz? Lesz még versköteted?*

– Amióta nem vagyok szerelmes, azóta nem írok verset. Persze, most azt kérdezik sokan, hogy mióta is van ez?! Most furcsa, kietlen körülöttem a világ. De remélem, nem tart ez az állapot örökké.

Nagyálmos Ildikó

ZSENIÁLIS SZÖRNYSZÜLÖTTEK

Ma már kevesen ismerik a nógrádi származású Lisznyai Kálmánt, Petőfi lelkes utánzóját, Madách Imre fiatalkori barátját, aki többek között mindenféle formai csúrés-csarvarással kísérletezett. Például írt olyan verset, amelynek minden sora csak három szótagból állt. A költészet játéka, de azért ez mégis soknak tűnt, úgyhogy Arany János tollat ragadott, és megírta véleményét egy hosszú verses levélben. Így kezdődik:

Hej, Kálmán!
Igazán
Megvallván,
Bolondok
E hangok,

Melyeket
A rekedt
Trombita
Sipita.
Mit ér ez?
Ki érez
Hipp-hoppot
Csipp-csuppot?
Gyerekes
Szó repes
Ajkidon
Kálmusom.

Ahhoz képest, hogy Arany-nak nem tetszett a dolog, elég jól eljátszott vele, hatvanhat ilyen három szótagos sort hozott össze, egész levél ke-rekedett ki belőle. Aztán, hogy túltegyen Lisznyain, két szótagos sorokkal foly-

tatta. Csupa képtelenség! Verset így? De Arany még itt sem állt meg! Utána kanyarított egy saját verset, mégpedig csupa egy szótagos sorból. A címe is csak egy szótag:

KÍN

Szép
Kép,
Gyöngy
Hölgy,
Jaj
Hallj!
Mert
Bent
Szúm
Hún
Ég
Rég;
Egy
Kegy
Jó
Szó:
Ez
Lesz
Ír
Vagy
Sír
Fagy!

No ezt csinálja utána valaki!

Nos a XX. században, egy másik nagy játékos magyar költő, Weöres Sándor játszott el így az egy szótagos szavakkal. Verse így kezdődik:

KÍNAI TEMPLOM

Szent
kert,
bő
lomb:
tárt
zöld
szárny,

fönn
lenn
tág
éj
jó,
kék
árny.

Lám, nincs a nyelvnek olyan szörnyszülöttje, ami a zseni kezében tündérré ne tudna változni. Csak Arany Jánosnak vagy Weöres Sándornak kell születni hozzá...

IANCU LAURA versei

a test

a szalmaágyat szereti a fáradt test
a színlelt álmodozást

– fakó töviságyban lélek
kihallgatott deszkák között
kihallgatott csókokra
emlékezz –

repülni nem tudó madár
világában
az elázott határfal szárad

kapcákkal hantolt oltáron nőtt
virág vagy

tavas

csak árvíz van –
ilyenkor tavasszal
panaszáradatként mállik a szó
a vásott ajkakon

özvegyek vagyunk
betonlapon ülünk
a parkban
hullik a hajunk
hullik az alkony

csillagos kendővel borít az éj
leben, int

kótakaród alá nyúlok, tested őrzöm
ki ne takarja a vízözön

körömversek

★

ablakod nyitva – testünkön rács
barokk tömlöcbe
penész céduláz

★

fölveszem a szálat
föltrepedés
költözik a hold
áldozni kész

★

a szívem papírosba
véres tenyered lúgozza

★

hazaérkeztem a nyelvbe
minden szó elégsé
bezár az utca
a hamuba sült ige
nem sétál kedvére

★

kormos égen fecske
kútba ejti röptét
elkapom a szél kezét
halottasház az ég

STILLER KRISZTA

Édes

Isten, hogyha gyerek lenne,
kétgombócos fagyit venne.
Kevés zsebpénz, száraz torta.
Tőlem fájdul meg a torka.
Édes álmok, mind lenyelve.
Isten fullad. Kék a nyelve.
Cigányútra mentem érted.
Éles kövek. (Mint a térded.)
Ha az Isten isten volna,
Belémrúgna, átkarolna.
Átkarolna, mint az árnyék.
Isten lennék, sorbaállnék.
Sorbaálltam. Mindhiába.
Isten öreg. Fáj a lába.
Fáj a lába, mindörökre.
Ne szólj rá, ha félrelökne.

Szélcsend

Eldobtál, de valamid még őriz,
mint tavak mélye a beejtett követ.
Várom, mikor ugrasz majd utánam.
Mindig féregfodrok jelzik jöttödet.
Üres, rideg, meddő nő a szívem,
mert ha erre jársz, csak akkor énekel.
Havonta vérzik, mint a telihold.
Nem fogan meg semmi, úgy vetélek el.
Ilyenkor kimosom a lepedőm.
Kiterítem. Talán jössz, és megfogod.
Hogy lásd: nem én vagyok megfeszítve,
s még a rongy is simább, mint a homlokod.

Inferno

Érted buktam mélyre. (Talán észrevetted.)
Alattad az élet. Minden más feletted.
Ördög vagyok, akit elvesztett a pokla.
Vízhideg szemekben bújok meg napokra.
Elhagyott a remény. Vajon hol talál ma?
Leszakadt hidamnak ócskavas az álma.
Késsé vált a lelked, holnap virradóra
rozsdás, nyugvó vérrel regényt metsz a tóra.
Át a túlsó partra szűk, híg fény a járda.
Elfelejtett út ez: istenfiú-járta.
Szavak tengerében szép, rövid a semmi,
hogy ne tudjak mást, csak hozzád visszamenni.

AYHAN GÖKHAN versei

A szent

fából épít házat maga köré
ne legyen a kivetettség rabja
sötét kétsége olyan hogy elé
leborul a szent bizony magadra
hagytak az istenek elvetették
tested magját mint egy rossz imát
nem hoznak neked többé szerencsét
az erdőnek tartott litániák
mondja a szent nem mozdul a kétség
csak bámul rá mint a végtelenség
hatalmas tömzsi kétség nem való
a szentnek hangosan mondja a jó
tetteit és hozzá a rosszakat
a kétség meg csak egyre hallgatabb
tíz évig könyörög imádkozik a szent
a végén azt se tudja faháza mit jelent
kétszáz év múlva meg szentté avatják
szobra árnyékot vet kétség bizonyosság
árnyékát veti a korhadtt faház mellett—
akit a létezés maga mellé ejtett.

Séta van körülötte

az Alkotmány utcából indul el, — nem ott lakik,
csak onnan indul el, hajnaltól-hajnalig
lélegez veled, a tüdejével, múlt napok tele

amin talán már túl van, közértet vált közérttel
az Alkotmánytól a Dunáig nem ér el:
a néma víz, gondol jó napokra, amikor átvitt

értelemben a testét cipelte, fehér zakó
volt rajta, egy üveg bor, hídkorlátvaló
karja önmaga előtt, a vízbe bámult és beledőlt

az oldalfénybe, akkor még sokan éltek, éltek,
ismétli, mint aki valamit megértett
a semmijéből, halk sírásba kezd a felismeréstől,

élt az anyjának anyja, meg akit akkor még nem
ismert, a folyó alatti fény fénytelen
és kitekintget, magából, a szorongása felébred,

de nem mozdul el, estig tart a vízbámulása –
végül minden vonatkozás csak önmagára.

Képek, csak hullámok a tengerben.
Tengernek színe nincsen.
Nincsen is más csak a tenger, a sivatag.
(jegyzetek, 2009. április)

A kék alapszín. A kontempláció (a tér gyakorlata) a lét alapja. A kék: maga a tér. Szelíd, telített üresség. Tiszta transzparencia. Béke. Ég és tenger. Nemcsak alapszín, hanem nem-szín, is. A központi buddha-család. De a spleen színe is. A kékek sosincs vége. Ahol pedig a vörös is megjelenik: egyensúly.

Akinél a kontemplatív életmód belső szükséglet, ott a fotográfia a világon kívül való létnek a gyakorlata. Ahogy a veleszületett, kiapadhatatlan, nyughatatlan teremtő erő, is. Képesnek lenni a képzeletre. A fénykép, természeténél fogva, csak egy ideát tud kiragadni és rögzíteni a világ hatalmas teréből – igaz, abba az egy ideába az egész univerzum beleszorulhat (Indra hálója). Belső (kreatív) gazdagságra kell folyton rácsodálkozni, és összeáll a kép, a Nagy Kép, a világról: hullik a világ darabokra, de minden a helyére hullik – egy képben összeáll egy pillanatra. Mintázatok és összefüggések kerülnek napvilágra, és minden elem a nagy egész részeként a helyére kerül, magától: ezt a helyzetet, vagyis ezt a véletlent előkészíteni hivatott az egész munka.

A véletlen (az exponálógomb lenyomása) egy szatori-pillanat. Katarzis. A tudat egy magasabb tudatszintbe villantja át magát. Előkészítesz mindent, hogy a véletlen (szatori) megtörténhessen – ehhez a legjobb gyakorlat: teret teremteni. A zen ülőmeditáció lényege, is. Egyfajta alkímia. Végző terméke, aranya, az maga a tisztánlátás, mint a legmagasabb kognitív emberi művészet. Feltétele továbbá feltétlen elengedése a műnek.

A fotográfia egy mentális plugin, a mindennapokra – a flow, a folyamatos tánc teljes értékű, néha persze kiemelt jelentőségű alkotóeleme. De a cél mégiscsak eljutni oda, hogy: Nem fotózok, mégis vagyok. Nem alkotok, mégis vagyok. A folyton megnyilvánulni akaró, és szembeszegülhetetlen kreatív erőnek mindegy, hogy írásban (szavakban), képekben (fotókban vagy mozgóképben), zenében vagyis hangokban-harmóniákban, esetleg mindezeket egybeszóve (pl. AV-installáció) jelenik meg, éli ki magát, ruházza fel létezését érvényességgel. Jó esetben úgy ad vissza a jelennek, hogy elvesz belőle.

Egy személyes megismerési módszer. Egy belső út kivetített állomásai (mental screenshots). Nem én alkotok, hanem rajtam és a munká(i)mon keresztül nyilvánul meg valami: egy mindenkiben és mindenben jelen lévő minőség, ami önmagát keresi, és ahogy a művészet (vagy bármi más) keresztül megnyilvánul, önmagával kommunikál – a befogadóban is önmagát keresi és találja meg, jó esetben. A legtöbb mű csak látható-tapintható lenyomata ennek a kommunikációnak. Mellékterméke. Erre a minőségre azonban folyton rátapad az Én pora, és így progresszívvé válik (ellentétpárja ennek a másik véglet, a regresszív kommunikáció – közepén pedig a direkt, matematikai pontosságú közlés-fogadás mítosza). Ezért kell mindig és minden egyes alkalommal azt elengedni (és az egész rendszert újra-indítani – folyton). A mű elengedésével az ember az Én elengedését gyakorolja, s így közelebb kerül ahhoz, amikor a minőség rátapadt por nélkül, azaz tiszta Tükörként nyilvánulhat meg. A képek: csak hullámok a tengerben. Szilánkok a tükörben. Kezdővé kell folyton válni

(Suzuki Roshi): a kezdő tudatban végtelen számú lehetséges útvonal van: elindul a szemem (szívem) látni, én meg követem.

(–)
A kép feletti munka fontosabb mint maga a kép: előbbinek a tisztánlátás a célja, utóbbinak pedig a befogadó megnyitása. Utólag a képnek arété nélkül nincsen csak öncélú értéke. Arété: a legmagasabb erő és tudás. A tudásról való tudás: kontempláció. A legtöbb, mi lehetsz. (A kontempláció: a legmagasabb emberi képesség és boldogság – Arisztotelész) A mű és az alkotási folyamat egy tükör: önmagam, életemet, életem össze- vagy szét-tartó erővonalait is tisztábban (meg)látom, nemcsak visszamenőleg. Egyszerű, vizuális Ji King. God is a VJ – mindent eléd tesz, amire szükséged van. Mindent megmutat, amit látnod kell. Csak legyen szemed (szíved) látásra.

Mintha a misztérium csakis és kizárólag az objektívnek mutatná meg önmagát. Ez így persze nem igaz: a misztérium mindig a tisztán látó szemnek (szívnek) nyílik meg, itt és most. A szív az én legélesebb és legszebb rajzú, legértékesebb objektívem. Zoomja messze veri a piacon futó csúcsmodelleket. De nemcsak a szív dolgozik: a fotográfia az analitikus tudatnak is eszköze. Ha az ember nincsen jelen, utólag visszatérhet, és megvizsgálhatja azt, amit ott és akkor elmulasztott. Előbb a szív, aztán az analitikus tudat. Szeretni előbb, itt és most, az alap – minden egyéb csak kultúra. (A szív, mint egy ciki szó. Kifejteni.)

(–)
Kontemplatív fotográfia. Miksang – tibeti nyelven: jó szem. Figyelem, és átérstem magamon azt, amit látok – így válik, válhat a fotográfia a nyugati kultúrában a kontemplációs gyakorlat eszközévé. De itt nem állhat meg. Következik rögtön utána: a projekció. (Ne csak láss. Nézz.) A kontempláció során magamon átérzett-megszűrt világot visszaadni önmagának. A világ itt már nem több mint ideák rendszere – csak a forma változik: az örök maja. Pro-jekció, vagyis proaktív: épít. A fotográfia: aktív imagináció. Alkímiai pro-jekció: előre-veit. Hogy mit vetítess a világra, meghatározza azt, hogy mit kapsz belőle (vissza), az pedig a maga során meghatározza a kontempláció tárgyát. A kör így mindig nyitva marad, de mégis bezárul: csak szűrt, szubjektív észlelés van. Csak szűrt, szubjektív fotográfia van.

(–)
A narratív fotóblog, mint a cyberpunk alkímia online helyszíne és eszköze, misztériuma. A bejegyzés előre-veit, jövőt idéz. A meta-adatok, mint a legfontosabbak: a láthatatlan történet. Csakis és mindig, a láthatatlan történet. A neonomád fotóblogger: csendet vinni a világ egy picit sarkába, az internet 2.0-ás zajába.

(–)
A jó kép összehozza az embereket, előtte emberi találkozásokról történik: tiszta, befogadó és transzparens teret hoz létre maga körül. Megteremt a közös nevezőt, a véletlent, melyben a találkozások megtörténhetnek. A jó kép beragyogja a világ egy sarkát (összeáll a kép). Az érett fotó körül csend van és tágas tér (ahogy az érett személység körül is): sziget az apokalipszis zajában. Teret hagyni az ideák, a dolgok és az emberek között – ez az igazi művészet (kontempláció). Ennek a térnek a beszükülése: az emberi apokalipszis. Minél kisebb és szűkebb, annál több a karambol (Huxley) A fotográfia gyakorlata: eszköz a tudatszint-emelésben. Nézni és látni annyit tesz, mint átengedni. („Látni. A dolog magától értelmeződik.” – HB)

(–)
Szép művet végülis nem olyan nehéz létrehozni – szépen élni sokkal nehezebb. Erre emlékezteti az elengedett mű az alkotót, jó esetben.

A gerendák Szenzációs irodalomtörténeti

„Söröd sincs bár sok a[z] árpád
Isten veled Feszty Árpád!”

(Részlet a kinglyesi gerendáról)

Feszty Árpád időnként elvonul felvidéki tanyájára, hogy az Isten háta mögötti Kinglyesen kezébe véve az ecsetet megnevezhetetlen árnyalattá mossa össze a munkát és a szabadidőt. Szökés a várostól az alkotói magányba, ahol a pusztai panoráma óriási vászonná változik képzeletében, ahol kacérkodik az irodalommal, amely kapcsolat majd Az én parasztjaimban változik prózában festett idillé.

Az eltűnéseket megneszelő Gárdonyi a költő Pósa Lajossal és a felnőtt mulatságok mellett a Népszínház legkiválóbb cimbalmosának tartott Lányi Gézával látogatásra szánja el magát, de a sors fonákjára fordítja baráti meglepetésüket. A felvidéki tanyavilág mintha szövetségese volna Feszty Árpádnak, a hivatlan vendégeket megvicceli: kocsijuk az árokba borul, és a cimbalmos szmokingján olyan sűrű feketét kever ki a sár, mint amelyet festő barátja a Krisztus temetésének készítése közben visz föl a vászonra. Már Gárdonyi is megbánja az esetet, miközben Pósa a gyermekköltészetben elért eredményeit siratja a kietlenségben. A sötétből érkező agyagosi ember útbaigazítja őket, hogy a holdvilágnál elérkezzenek Feszty Árpád mestergerendáihoz.

Ahhoz a mestergerendához, amelynek sorai Gárdonyi Géza Kinglyes című novelláját zárják, megnyitva egyben a baráti látogatások sorát, amelyek nyomait a fába vésett versek őrzik.

Ahhoz a mestergerendához, amely ugyanannyi titkot fecseget el, mint amennyit elhallgat. „No, aztán, hogy micsoda regényes hely az a Kinglyes, és hogy mit csináltunk ott három napig, azt nem mondom el.” – írja sejtelmesen Gárdonyi, közölve egyben a gerenda első és eddig egyedüliként publikált részletét („1894. szept. 12. 13. 14. / itt mulatott három ember, azaz négy. És így végződik: Ilyet nem látott a Kárpát, / Isten veled, Feszty Árpád”).

A vájtszemű irodalmárnak nem tiszte feszegetni a sejtelmesen elhallgatott három nap eseményeit, de arra talán vállalkozhat, hogy a köztes verssorok jótékony közlésével a tanyavilágba szabadult polgárok alkalmi költeményeit, a látogatások lecsapódását a barátság esszenciájaként ízelelni nyújtsa az olvasónak:

1894 Szeptember hó tizenhárom, tizennégy
Itt mulatott három ember, azaz négy

Lányi Géza cimbalmozott
Gárdonyi meg ugrándozott

Vidám volt a nádas határ
Pósa dalolt mint a madár

Ilyet nem látott a Kárpát!
Isten veled Feszty Árpád!

Az sejtethető, hogy Gárdonyi miért ódzkodik tárcájában ugrándozásáról és a gyermekversek közé talán nehezen illeszthető Pósa-féle dalolásról említést tenni, de ezzel együtt öncenzúrájával emberi vonásainak hitelesebb megismerése előtt zárja el az utat. Nem hullik ki kezünkbl az Egri csillagok, nem lapozzuk számonkérőn Az én falum darabjait, ha többet látunk az író emberi arcából. Az író azonban szeretne láthatatlan ember maradni, mint ahogy a festő is azért érkezik kinglyesi tanyájára, hogy legalább egy-két napra láthatatlanná váljon. Nem írhatja bele magát művébe, nem festheti meg saját vonásait képein. Ha pedig megfesti, akkor sem ugrándozva, csak lassan, megfontoltan és tévedhetetlenül lépegetve, a baráti viszonyt anekdotává szelídítve, a barátság esszenciáját pedig meghagyva az örökkévalóságnak és a mestergerendának.

A mestergerendába írt örökkévalóság darabjai folyamatosan bővülnek az idők során, hiszen a rejtélyes három nap után újabb látogatói érkeznek Feszty Árpádnak:

1894 Szeptember hó 15 és 16
Itt mulatott három ember meg egy

Csepy Dani Reznán Berci és Tuba
Vigság után merültenek nagy búba

Szíves lévén a kínálat
Oly nagyokat ok ivának

Hogy elfogyott a boruk
Igy lön szomorú soruk

Söröd sincs bár sok a[z] árpád
Isten veled Feszty Árpád!

A bor híján sördallá változó rögtönzés mellett, hogy az elhallgatott három nap eseményeinek kiegészítésére akaratlanul is alapot ad, azt mutatja, hogy egyfajta barátaradás indul meg Gárdonyiék látogatása után, amely az alkotói szabadság színterét rövid idő alatt csárdává alakítja. Szinte meglepő, hogy a következő látogatók csak szeptember 18-án jelzik érkezésüket a gerendán:

1894 Szeptember hó 18
Nem írhatunk tele van már minden polc
Jokai Mór Ordódy és Jankovics
Feszty Béla s Balogh Imre a hamis.

A csárdaszellem erősödik, miközben a felirat szerény mentegetőzése („Nem írhatunk tele van már minden polc”) egy 1895 májusából származó verssel teszi egyértelművé, hogy a kinglyesi tanyájára gyakran visszalátogató vendégek nem a nyugalom szigeteként tartják számon Feszty asylumát:

magán- és közéleti dokumentumok a Feszty-házban

*Másodszor is itten voltam
Örömben majd megholtam
A tanyádnak egy hibája
Nappal nincsen éjszakája.*

1895. Máj. 12
Göre Gábor

Vagy:

*95 Május tizenhárom
A kirándulásból nem lett károm
a második meghívást várom*

Sipulusz

A felvidéki rejtnek az illusztris vendégeken kívül titokzatosabb látogatói is akadtak, akik merészségéhez már a hely imént körvonalazott szelleme miatt sem fér kétség:

*95 November hó három
Bár rossz út volt a határon
Két merész hölgy egy batáron
Mégis ki jött mindenáron.*

A kingyesi tanya fénykorát jelentő 1894–95-ös évek után egyre több panaszos hang is megjelenik a gerendákon, gyakran nosztalgiaival tekintve vissza a régi mulatozásokra, melyek Feszty Árpád firenzei tartózkodása (1899–1902 között) miatt egy ideig szünetelnek.

*Éppen ma hat éve... mintha csak most lenne
Zajos volt a hajlék és mi vígak benne
Ujra itt vagyunk, de régi kedvünk nincs itt
Búsán nyitogatjuk a ház rozsdás kilincsit
Mosolygó verőfény, a jó bor, mind hiába,
Messze vagy Árpádunk, künn Itáliába.*

1900. szept. 15.
Tuba János

A tanyán azonban nem áll meg az élet, hiszen feltételezhetően az egyik leggyakrabban ide látogató Feszty Béla tölti meg élettel a házat, néhány jól ismert barát, például Bródy Sándor társaságában:

*Fogoly levest ettem
Beteg sem lettem
Szakács Bródy fejére
Szép koszorut tettem*

99 Augusztus 7. F.B.

A barátság kötelekeit a házasság kötelességei írják fölül, amikor Feszty Árpád feleségül veszi Jókai lányát, és az egybekelést követő itáliai utazás megerősítheti a barátokban és a ház hűséges gondozójában a hiány tapasztalatát, amely Kingyes termékeny szellemi környezetének leépüléséhez vezet:

*Búsán vagyok, – búsán vagyok
Az öreg megházasodott
Pedig Árpád itten volna
Anyost kapott azt gyászolja.
1899. Szept. 26. Feszty Béla*

*Pusztuloban Kingyes ország
Már ez ellen nincs orvosság
Erről írtak hajdanában
Nappal nincsen éjszakája
Golya daru messze elszáll
Árpád Urunk merre jár?*

Az 1902-es hazaérkezés után már csak néhány felirat születik, de Feszty Árpád 1914-es halála után a mestergerenda még eldől a kor és egy korszak határyalánál. A világháború új keretet ad az ebben az időben már gyakran egymást olvasó rögtönzéseknek, melyeknek története a jelenben folytatódik:

*Egykor Apollónak fiait fogadá s takará be
E tanya és e szobák, s bent a baráti meleg
Am de a MUSA a zajtól a puszkadőrejtől elillant
S most NIMRÓD fia isznak e lombok alatt.*

1915 VII. 29. Komáromy Kacz Endre

A gerendából mára vándorgerenda vált, hogy a könyvalapú kultúrát kicselezve, de mégis annak lenyomataként Feszty Árpád örökösének jóvoltából Ópusztaszerre kerüljön A magyar bejövetele mellé. A gerenda persze mestergerenda is egyben, a barátság és az emberibb arcú művészi; de korunk befogadójának feladata eldönteni: az emberibb arcban csak a szálkát keresi, vagy a szálkából összeálló gerendát a maga teljességében fogadja el.

Boldog Zoltán

Garamvölgyi Luca A piros pöttyös szoknya

Esett az eső. Az esőcseppek szabálytalan ütemben hullottak az üvegre és mosták össze a világot egyetlen eltorzult folttá. Az ablak előtt ült. Térdeit felhúzta az állához, összekuporodva gubbasztott a barna fotelben. A borongós idő ellenére délutáni napfény csiklandozta arcát. Szőke haja loknikban hullott a vállára, szürke szeme a messzeségbe meredt. Szürke: fakó, megtört szín volt ez, de a napsugarak zölden csillogtak benne, életet adva a halott árnyalatnak. Arc kifejezése komor volt. Kezével lassan megérintette az ablaküveget, és az eső vonalát keresve húzta rajta végig törékeny, fehér ujjait. A rideg felület tapintása felébresztette az emlékeit. Visszariadva kapta el a kezét, és kínlóva összeszorította a szürke szemeket, mintha ezzel akarná megakadályozni az emlékek feltörését.

Péntek volt. Napsütéses, meleg nap. Vége volt már az utolsó órájának is az egyetemen, könnyeden lépkedett az utcán. Azt tervezte, hogy ebéd előtt még benéz a raktárba, akkor még ott dolgozott Dávid. Az emberek nevetgélve sétáltak az utcákon. Fagyit nyalogattak, törölgették verejtékező homlokukat. A fák zöld lombjai alatt egy öreg házaspár üldögélt. A járda ébenfeketésén nyúlt el a talpa alatt, a házak ablakai nyitva meredtek az utcára.

Piros pöttyös szoknya a térdét súrolta, ahogy ütemesen rakosgatta a lábait. Szókdécselni lett volna kedve, Dávidra gondolt, a délutánra. Végre együtt lehetnek, az egyetem elveszi minden idejét. De majd most. Elképzelte az arcát, amikor váratlanul betoppan az ajtón. Összerántja majd a homlokát és elhúzza azt az édes száját, miközben az arca megrándul az elfojtott örömtől. Olyan élesen látta maga előtt ezt a képet, mintha csak ott állt volna előtte. Direkt ezt a szoknyát vette fel, mert Dávid imádja. Még a haját is kiengedte, aranysárga furtjei csillogtak a délutáni napsütésben.

Lefordult a sarkon. A fák árnyékot vetettek a felmelegedett macskakőre. A narancsos kis téglákat nézte. Egy váratlan pillanatban megtorpant, és levette a papucsát. Meztelen talpát kellemesen bizsergette a meleg. Az emberek kétkedő tekintettel figyelték ügyködését. Egy aprócska furcsaság és rögtön örültként kezelik, pedig ő teljesen normális. Szerelmes, péntek délután van, hamarosan megkezdődik a nyár. Vidáman ismételtette magában a szót: örült. Végül mosolyogva állapította meg, hogy megéri örülni.

Megállt a fagyizónál. Csoki, eper és diófagyit vett. A csokiban akkora darabokat talált, hogy el sem hitte. Finom volt, az ember már a szemével felfalta volna az egészséget. A nap egyre jobban sütött. Bekanyarodott a raktár utcájába. Mikor látta, hogy az ajtó még zárva van, leült a szemközti padra és nyugodtan nyalogatta tovább a fagyit. Az epernél tartott. Ebben nem voltak darabok. Lóbálta a lábait. Erőtlen kis szellő suhant végig az utcán.

Szerencsére a pad árnyékban volt. A fagyalt mégis olvadni kezdett, rácsöppent a szoknyájára. Az anyagban gyorsan szétúsztott a piros szín, ujnyi foltot hagyva a pöttyök között. Ijedten próbálta letörölni az apró kis foltot, de az sehogy sem engedett. Az utca kihalt volt, az emberek bent hűsöltek a szobákban. Dávid nem volt sehol, az ajtó még mindig zárva. Már a diófagyit is elfogyott, kezdett elszontyolodni. Se fagyit, se Dávid. A fagyalt foltot nézte a szoknyáján. Furcsa kis folt volt.

A raktár felett albérlők laktak, pont belátott az egyik ablakon. Egy középkorú, jó húsból álló asszony ebédet főzött, a látványra megkordult a gyomra. Már fél tizenkettő volt, de Dávid még mindig sehol. Felkelt a padról, úgy döntött, bekopog, hátha mégis bent van valaki. Átsétált az úton.

A vaskapu felforrósodott a tűző napon. Kopogott, mire megdörrent az egész. Nem kapott választ. Csüggedten indult el hazafelé, majd otthonról felhívja.

Eppen lelépett a járdáról, amikor hallotta, hogy megnyikordul a fémajtó. Hátrakapta a tekintetét és elmosolyodott. Az ajtóban ott állt Dávid, éppen olyan arcot vágott, ahogy elképzelt.

Széles mosolyra húzta a száját és kacsintott. Egy olajfoltos, szakadt farmer volt rajta, izmos felsőteste meztelen volt, kávébarna haja égnek állt. Mindig kócos volt, bozontos. Barna szeme csillogott az örömtől. Olvadva visszamosolygott rá, miközben ezer pillangó bukfenczett a hasában.

Abban a pillanatban azonban történt valami. Dávid arcáról lehervadt a mosoly és rémületté torzult. Ordított valamit, de a gépek zajától nem halotta, mit mond. Értetlenül nézte, ahogy rohanni kezd felé, a barna szemekben félelem csillogott, már nyoma sem volt a kacérságnak.

Még ugyanebben a pillanatban olyan erővel ütközött neki valami, hogy a teste élettelenül repült fel a kocsi tetejére. A fájdalom a csontjáiig hatolt, átjárta az egész testét. Teljes torkából ordítani kezdett. Az a néhány másodperc, amíg a levegőben volt, egy egész életnek tűnt. Látta, hogy Dávid még mindig rohan felé. A kocsi lefékezett, ő pedig úgy sikított, mint soha életében, majd nekicsapódott a járdának. Beverte a fejét, meleg vér csordogált a tarkóján, végig le a pöttyös szoknyájára. Hallotta, ahogy csöpög, hallotta, ahogy Dávid cipője veri a betont, hallotta, ahogy a sofőr ordít a telefonba.

Sötét volt minden és borzasztóan zajos. Akkor végre Dávid hangját közvetlenül maga mellett érezte. Réműlet csengett a hangjában. Nem értette, miről beszél, annyira harsány volt körülötte a világ.

Szívesen enne most egy eperfagyit. Egy eperfagyit, amiben gyümölcsdarabok is vannak. Foltos lett a szoknya. El akarta mondani Dávidnak, hogy foltos lett.

A nevét hallotta. Megpróbálta kinyitni a szemét, de nem látott semmit. A borzasztó zaj még mindig nem halkult el a fülében. Dávid kétségbeesetten szölongatta. Nem tudott megszólalni. A fülében felsikított a mentő szirénája, és érezte, hogy rázkódik alatta a talaj. Dávid fogta a kezét, hogy téveszteni ezt össze senkiével; a markában elfért az ő apró kis keze. Oldalra fordította a fejét, mire éles fájdalom hasított a halántékába. Magából kikelve ordított fel, önkívületbe esett. Nem képzelte volna soha, hogy létezik ekkora fájdalom. Úgy érezte, hogy a fején keresztül kiszakad a testéből. Kezét kirántották Dávidéból, hideg műszerek tapintását érezte, majd egy tű szúrását. Végre megszűnt a kín. Dávid kezét azonban nem találta sehohol.

Hetek múlva tért magához a kórházban. Az orvos hivatalos hangon közölte vele, hogy soha többé nem fog látni. Felajánlotta a kórház egyik pszichológusát, rengeteg magánrendelőt, híres specialistákat, majd magára hagyta. Egy óra múlva megérkeztek a szülei, barátai, tanárai. Dávid nem volt sehol. Már este volt. Némán feküdt a kórházi ágyon, várt. Egész nap az emlékeiben kutatott, míg rá nem talált arra, ami a leginkább megnyugtatta. Látta maga előtt azt a mosolyt, a barna szemeket.

A következő hetek eseménytelenül teltek. Minden nap ugyanolyan volt. Színtelen.

A következő hónapban levették a gipszet a kezéről, majd egy hét múlva a lábáról is. Már remekül tudott járni. A pszichológus minden héten kétszer eljött hozzá. Ezek az órák is ugyanúgy teltek el, mint minden más, némán ült végig őket. A szülei elvitték a vakok intézetébe.

Esett az eső. Az esőcseppek szabálytalan ütemben hullottak az üvegre, és mosták össze a világot egyetlen eltorzult folttá. Az ablak előtt ült. Térdeit felhúzta az állához, összekuporodva gubbasztott a barna fotelben. A borongós idő ellenére délutáni napfény csiklandozta arcát. Szőke haja loknikban hullott a vállára, szürke szeme a messzeségbe meredt. Minden délután az ablak előtt ült. Várt. Várta a napsugarakat, az ajtónyikorgást. De mindig csend volt. Ürességet érzett. Szürke szeméből lassan folytak ki a könnycseppek és potyogtak le a piros pöttyös szoknyára. Mindig ezt a pöttyös szoknyát vette fel. Ezt, amin már csak egy halvány folt jelezte azt a régi eperfagyit.

– A művész az ezzel összeállítással már évekkal ezelőtt színpadra lépett, azóta persze bővült ez is, újabb zeneszerzők nevével, illetve dalaival. Valóban volt egy CD tervünk, Bubik István mondta el a verseket az Új Színházban, utána Kóvári Eszter énekelte el őket, a stúdiót egy Koroknai Tamás nevű menedzser vezette, de ez a stúdió nemsokára csődbe ment, legalábbis megszűnt, és a felvételeknek nyoma veszett. Bubik szegény egy téli este a négyes főúton, amit halál-útként ismernek, nemsokára életét vesztette s talán emiatt is valahogy nem ambicionáltuk a lemez újratervelését... Ami nagy mulasztás, nem magam miatt, én ráérek, de egy énekesnő húsz-harminc éves korában nyilván más művészi teljesítményt nyújt, mint később, Kóvári pedig most nagyszerű hangú adottságokkal rendelkezik és lenyűgöző munkát végzett. Megérdemli, hogy a legnagyobb dicséret hangján beszéljünk róla. (De ha gondold, hogy elfogultnak és visszatehetsz, hogy dicsérni merem a verseimet előadó művészt, hagyjuk ki e mondatokat.)

– *Harminc éve jelent meg még Romániában a Párbaj, avagy a huszonharmadik hóhullás című köteted, engem huszonkilenc éve kísér költözéseken, jégverésen, rendszerváltáson át, jól bírja. Nyolcvan nyarán vettük a kolozsvári központi (vagy hogyan is hívták) könyvesboltban egy Kádár János nevű erdélyi író Rondó című kis prózakötetével együtt. Elhúltam az erdélyi irodalomtól, magyarul se prózában, se lírában nem olvashattunk hasonlóan izgalmas szövegeket. Milyen a viszonyod a régi verseidhez?*

– Egyik legnagyobb élő költőnk nemrég újraírta egykori híres kötetét. Nem átírta, hanem mindegyik akkori vershez írt egy újabbat. Az új kötet pedig nemhogy „nem szólt” ugyanakkorát, mint negyven éve, holott legalább felerészben ugyanaz volt, hanem egyáltalán észre sem vette senki. Pedig az újabb versek sem voltak rosszabbak, mint a hajdaniak. Azt hiszem, egy verseskötet megszűlése és fogadtatása, netán sikere, éppolyan rejtélyes dolog, mint az, hogy mikor tör ki egy forradalom. Ugyanazok az emberek ugyanazon viszonyok között, és valamiért még sincs „forradalmi helyzet” sem hétfőn, sem kedden, de szerdán már az van... Ez tanulság arra nézve, hogy ne próbálkozzunk sem elnyújtani, sem megismételni vagy megsokszorozni a pillanatot, tartsuk tiszteltben, hogy egyszeri és meg nem ismételtető.

– *És az új szövegekhez? Különös pletykát hallottam a forradalmi lelkülettel naplót író Limpopo nevű strucckisszövegéről szóló regényedről. Nevezetesen azt, hogy a szakértő zsűri által zsúriregény egy regény pályázaton a legjobb harmincba se került be, 2007-ben aztán megjelenteti a Magvető, egy év múlva a regény megkapja a Romániai Írószövetség díját. Különös fordulatok rövid időn belül. Hogyan érezted magad, amikor kiderült, az első rostán se került át? Egy Szócs Géza nevű író, költő mennyire biztos a saját szöveg érvényességében?*

– Saját szövegeink saját értékelésünk szerint mindig hibátlanok vagy majdnem azok – ha nem így volna, senki nem írna. Mindenki azt gondolja, úgy „kell” írni, ahogyan ő ír. Nyilván, ha nem így gondolná, akkor nem pont így írna vagy egyáltalán nem is írna. A kérdés a recepció, a fogadtatás, a befogadás, az elfogadás, a visszautasítás, a visszhang, a kritika. Ha a szerző elismerő véleménnyel találkozik, ez megerősíti önképével, önértékelésével, művével kapcsolatos feltevéseit. Am ha értetlenséggel, negatív kritikával találkozik, ez nem saját magával vagy írása értékével kapcsolatban bizonytalanítja el, hanem a kritikus, a zsűritag, netán az olvasó hozzáértésével kapcsolatban. Vagyis: anélkül, hogy tudtam volna, kik bírálják el a beküldött pályázatokat, pontosabban: hogy kik végzik az előzetes rostálást, az volt a véleményem róluk, hogy nem értenek hozzá. Nyilván, ha díjazták volna a regényt, azt gondoltam volna: lám, milyen bölcs ítéletű, hozzáértő emberek kezében van a döntés.

– *Szombaton Háromszéken jártál, Árkoson, a Szentkereszt kastélyban Bogdán László moderálásával bemutattátok az új könyvet, az Amikor fordul az ezred című, Farkas Wellmann Endrével közösen írt – regényt?, önéletrást?, doku-regényt?, – minek nevezné? A könyvismertető elég homályosan fogalmaznak. Mire készüljön az olvasó, ha eldönti, megveszi a könyvet?*

– Ahogyan az életem sem számít szokványosnak, úgy ez a könyv sem sorolható be a megszokott műfaji keretek koordinátái közé. Legközelebb talán a naplóhoz és az önéletráshoz áll, de a témákat és a kérdéseket, vagyis az egésznek a szerkesztését nem én határozom meg, hanem aki a könyvet kezdeményezte, vagyis Farkas Wellmann Endre. Így aztán ebben a lazán strukturált halmazban talál az olvasó titokként kezelt

történelmi tényeket, keserű anekdotákat, hajdani fényképfelvételeket, leveleket. Mivel sok dokumentumregényre emlékezteti. En amiatt mondtam szívesen igent a könyvre, mert szokás azt mondani rólam, hogy harminc éves korom körül eltűntem, kicserélődtem, megváltoztam, eldalmahodtam. Nos, magam is kíváncsi voltam: mivel is foglalkoztam én 1982 és 2007 között? Amellett, hogy verseket, drámákat, regényeket írtam, vagyis amellyel, hogy ember voltam, remegő, daloló... Füst Milánnal szólva pedig azt a címet is adhattuk volna ennek a könyvnek, hogy Ez mind én voltam egykor... Visszatérve a kérdéshez: regénynek semmiképp nem nevezném, még ha egy regényesnek számító élet lenyomata is. Mindazzal, ami egy élet néhány évtizedébe – pontosabban, ezeknek az éveknél közéleti, politikai, végső fokon azonban mindig morális imperatívuszai, rájuk adott válaszokra – belefér. Végső fokon igen keskeny szegmens ez, sem költői vagy írói életem nem fér bele, sem a magánéletem... vagyis, aki ezekre kíváncsi, ne ezt a könyvet olvassa.

– *Olvassom, hogy a szervezők buszt rendeltek, indítottak a kastélyba, hogy az érdeklődők kijuthassanak. Milyen volt az est, hogyan érezted magad? Hogyan a közönség?*

– *A magyarországi magyarföldön szocializálódott pályatársakat – gondolom – kiveri a víz egy ilyen információtól: különjáratot író-olvasó találkozóra? Abszurdum. A hazai gyakorlat – bár persze a szerző függvénye – ügyes szervező mellett tizen-huszon érdeklődő, ami elég lehangoló. Esemény, közönségcsalogató esemény a kötetbemutató Erdélyben?*

– Székelyföldön mindig élmény találkozni az olvasókkal. Annál nagyobb rejtély számomra, hogy az erdélyi könyvterjesztők legtöbbje miért nem hajlandó gyakorlatilag egyetlen példányt sem átvinni a könyveimből. Ha máshol keresném az okokat, úgy nézne ki, üldözési mániám van. Úgyhogy nem spekulálok, ha valahova hívnak, oda szívesen elmegyek, ennyi.

– *Az árkosi Szentkereszt-kastély nem idegen terem számokra. Ha jól tudom, éppen itt és éppen te indítottad el a ma legaktívabb erdélyi írócsoporthoz, az Előretolt Helyőrséget 1996 májusában. Milyen érzés egy egész nemzedék mentorának lenni?*

– Ha a nemzedék sikeres, vagyis sok jó költő sok jó verssel bizonyítja, hogy megérdemelte a bizalmat, ez nagyszerű érzés. Nekem ez már több mint harminc éve szenvedélyem: ifjú pályatársak kéziratát olvasni. Azt hiszem, eredetileg nem is akartam semmi más lenni, mint egy irodalmi folyóirat szerkesztője. Ha ezt a lehetőséget megkapom, vagy meghagyják nekem 1979-ben, talán a legbékésebb és kispolgáribb életet élném azóta is.

– *A harmadik közeli esemény újsághíre: „A Bécsi Európai Akadémia nagydíjával tüntették ki Szócs Géza költőt. Az 1962-ben alapított szervezet évtizedek óta évente egy alkalommal kitüntetéssel jutalmazza Közép-Európa politikai és szellemi életének kiválóságait.” Irói, vagy politikusi minőségben érdemelt ki a díjat? Mi hangzott el a díjátadón?*

– Az indoklásban a közös európai szellemi terek létrejöttéhez való hozzájárulásomról van szó – nyilván, a díj nem független attól, hogy idén a rendszerváltások kerek évfordulója van, a huszadik. Én a penzingeri Laudon-kastélyban, ahol a díjat átadták, arról beszéltem, hogy míg akkoriban a szabadság volt a meghatározó érték számunkra, addig mára már világossá vált, hogy értelmetlen egy olyan világot tervezni, amelyet nem a szeretet határoz meg.

– *Igen, a laudációt követő beszédből is ezt a mondatot idézi a sajtó: „Csak akkor maradhat Európa az, amire eddigi teljesítménye predestinálja, ha bízik önmagában és hisz a szeretetben.” Mire gondoltál? Európa öregszik, Európa etnikai és gazdasági gondokkal küzd, kisebbségei az eddiginél is súlyosabb bajban, lásd Ukrajnát, Szlovákiát. A szeretet jézusi tanításának a vége többnyire, ezt bizonyítja a történelem, hogy Pilátus mossa kezét. Ahogy nő a szegénység, úgy csökken a szeretet működőképessége, lépnek előre a farkastörvények, a kenyérharc, az életben maradás, de legalább talpon maradás kötelező alapvetése. Az ember szeretettel aligha etetheti a gyerekeit, ha mégis, éhesek maradnak. Előbb kenyér kell az asztalra, aztán jöhet a szeretet.*

– Igen, csak hogy Európát – most nem Afrikáról beszélünk – ma nem az a veszély fenyegeti, hogy nincs betevő falat a gyermekeknek, hanem az önzés, az elbutulás, a kisszerűség, a közömbösség és a böszmeség. A szakrális és a metafizikus értékek visszaszorulását követte az intellektuális, a morális és az érzelmi értékrend összezavarodása majd elgyengülése, a kultúra általános válsága. Erős kultúra nélkül nincs erős társadalom. A mostani világválságot sem gazdasági okok idézték elő, hanem egy már számba sem vett értéknek a hiánya, amit úgy nevezünk, hogy bizalom.

Köszöntjük a 70 éves
Lászlóffy Csabát.
Isten éltesse sokáig!

LÁSZLÓFFY CSABA

Elégia

Mit vált ki belőled vajon:
szorongást, félelmet, vagy
felszabadulás-érzést
a kiakadt állkapcsú múmiák
szájüregében megrekedt hang?

A nemlét érintései.
Nem a tárgyak szokványos
körvonalai: egy vén komódé,
egy rézből öntött gyertyatartóé.

Mi van a szél, a cápaszáj,
a némaság mögött?

Az összejt-ürülék is elenyészlik.

Az akváriumba ejtett város

A szirén fivére

Meg nem született nővérem üzent,
nem a fagyókerek alól – mélyebbről:
uszonya volt. Hallani lehetett, amint a
szűk macskaköves sikátorokba nehéz
zúgással ömlik be az óceándagály és
az álomhabok közt révülten/rémülten(?)
ott úszkált, sziréntestű nővérem vagy
húgom; hajnalig kaphatott kimenőt a
képzelet színeivel és avas mítoszaival
tobzódva hirtelen rám törő (ókori, ó-
testamentumi) tenger dühös istenétől –
én úgyszólván már fulladoztam, a bel-
város mellkasa is horpadni kezdett
a hatalmas víztömegetől. Csak az ő –
napba néző szemgolyója és csodálatos
keble és válla és hiszékenysége látszott
duzzadozni, amint a vénséges megtartó
anyaföldet átölelve, hátát a hullámoknak
feszítette, hogy kiköpje magából a ma-
születettek keserűsős boldogságát, és
hagyta, hogy nyelvem hegyével lenyaljam
uszonyáról az édes habot. Pedig miközben
– miként ha hiányzó combjai – rengtek a
történelmi várfalak, egyedül ő tudta biztosan
(mi még csak sejtettük), hogy egy óriásnagy
bálna belsejében vergődünk valamennyien.

A rövidlátó esélytelensége

Elnéztem hogyan hántja le róla a bőrt
vagy ahogyan fölébe hajolva mintha bele
akarna harapni (közben a medence szürkés-
kék zavaros vize meg-megrezzen) ő persze
óceánnak képzelte szenvedélyét holott csak
egy szétmállott amforát tartott a kezében baromi
türelemmel s talán észre sem vette hogy több-
dioptriás szemüvege teljesen elhomályosodik.

A rögzített kép

Egyetlen képet őrzök róla: valósággal
undorodva tartotta el magától medúza-
foncsikáktól nyálkás, tengerifü-kacatos
ujjait – már rég nem a tüneményt kereste –,
a fél élete ment rá arra, hogy mindenképp
be akarta tömni a réseket; de immár egy-
magában tehetetlenül, mind nagyobb bele-
törődéssel nézte, miként szivárog el kezei
között az ősi, csak álmaiból ismert város.

A bőség zavara

ONAGY ZOLTÁN rovata

Május

137 éve született Horger Antal (1872. május 28.) Az a Horger Antal nyelvész, akit az tesz hírhedté, hogy József Attila megénekli eltanácsolása történetét a Születésnapomra című versben.

Aligha találunk még egy nyelvész-professzort, akit annyira „megvetett” volna egy JA-fan generáció, mint szegény Horgert. Pedig – ismerve a költészet és az oktatás egymást romboló antagonistikus természetét – talán szerencséje van József Attilának, hogy kirúgják az egyetemről egy vers miatt.

Tanú szerint a következőképpen történik az eset, amellyel Horger másfél perc alatt konzervatív szimbólumot csinál magából.

Szem és fültanúk előadásában imígyen zajlik az irodalomtörténelmi sztori:

„Kérem, József úr – mondja Horger –, ön egy verset írt a Szegecd múlt vasárnapi számába. Többek között azt írta, hogy nincs istene, se hazája. És hogy ha kell, eladja magát és embert öl... középiskolai tanár ilyen felfogással nem lehet, ilyenre nem lehet oktatni a magyar ifjúságot. Ön elvégezheti a bölcsészeti tanulmányokat, de tanári oklevelet, míg én itt leszek, nem fog kapni.

– De professzor úr, mikor én ezt a verset írtam, már három napja nem ett...
– Kérem (ezt a kérem-et igen élesen dobta közbe, elvágva Attila szavát), a verse megjelent. Csak ennyit akartam önnel közölni.“

Ezzel prof. Horger megszűnik prof. Horger nyelvtudósnak lenni. De még nem tudja. Hogy a dolog mennyire nem egyszerű, az élet milyen bonyolult képletekkel száll be az irodalomba, kiderül a következő rövidke részletből. Előbb azonban rövid zárójeles, bizonyíték nélküli utalás: néhány éve olvasom egy megoldalon (forrás nincs), kibontva, tételesen bizonyítva, hogy dr. prof. Horger a fiúkat szerette, azért nőül csak ötven környékén. És hogy a József Attilával való összetűzése nem a Nincsen apám megjelentére datálható, hanem a sokadik alkalomra, amikor a kellemes küllemű JA szívtelenül elugrott a rágerjedő professzor elől.

A következőkben néhány részlet a Pesti Napló 1924. január 29-én megjelent cikkéből.

„A bíróság [...] ott kezdte meg a méltóságos asszony ügyének tárgyalását, az asszonyét, aki másfél esztendeje fegyvert fogott férjeurára, az egyetemi professzorra, a Browning egyik golyója a kályhába szaladt, a másik karján találta a tanárt... Az ötvenesztendős, hidegarcú Horger Antal férfiúi lelke legaljáról dübörögtek elő a szavak, amikor így beszélt: tudtam, hogy nem, egyáltalán nem szeret, szeretetlen volt mindig hozzám.

Az asszony, a másodszer férjhez ment, előkelő famíliából származó, harminc-egynehány esztendős asszony fekete bársonykalapján meg szörnyű táncot járnak a tolldíszek, amikor így beszél: az első házasságomban legalább társam volt a férjem és eltartóm, kenyéradóm. Horger azonban se társam nem volt az életben, se nem tartott el engem. Már az első időben elhidegült a viszony közöttünk. Oly furcsa szokásai voltak, hogy bár tizenkét éve asszony vagyok, nem tudtam megszokni őket. Örültem, hogy szétválasztott bennünket a sors. Akkor aztán Horger szörnyűséges dolgokat kezdett rólam híresztelni. Többek között azt, hogy az ő holmiját elloptam.

A férj egyes dolgok hiánya miatt, amelyekről azt állította felesége, hogy ellopták, feljelentést tett. És itt bekapcsolódott a harmadik, egy fogtechnikus szemé-lyében, akinél a detektívek a tanár úr ágyneműjét megtalálták: az »úrfi«, ahogy a professzor fekete keserűség-gel emlegette vallomásaiban.

Egy nap váratlanul hazatoppan a férj öccse kísé-rtében, konstatálja »az úrfi« jelenlétét. Most már végleg szakítani akar.

November 15-én felmegy laboránsával holmijáért. Szépszóval akart eligazítani mindent. De a végzet ott ült a pamlogon heverő asszony lábánál. A méltóságos asszony idegesen fogadja a látogatást.

– Volt arca a történet után feljönni? – hangzik a köszöntést viszonozó szava. Szóváltás kezdődik. Csodál-

kozva hallgatja a nappaliban várakozó laboráns a méltóságosék beszédét, csak akkor lép be a hálóba, amikor egy csattanást, majd utána rémes sikongatást hall.

– Az asszony lánya is ott van a hálóban, a kis színésznő, a tizenhét esztendős Siklóssy Janka. – Az éles szóváltásban Horger nagyon csúnya szavakkal illette anyut. Erre anyu pofon ütötte a Horgert.

– Az arcába vágtam – szölt az asszony vallomása. Erre megragadott, fejbévágott, levágott a díványra, a hajamat tépte, fojtogatott. Közben az egyik ujjamat csontig megharapta.

– Ha szent ember lennék, übermensch, akkor talán nem tettem volna meg, de amikor arcon vágott, bizony belékaptam – vette fel írásban a jegyző a jelenetről a tanár úr vallomását.

A fehérneműszekrényben évek óta őrzött töltött Browning pisztoly az asszony kezébe került.

Csak asszony tud úgy sírni, mentegetőzni, ahogy a tanárné zokogta:

– Nem akartam. Nem tudom, hogyan történt. Azt se tudtam, mit kell meghúzni, csak eldurant a pisztoly.“

Az eseményekhez nem szükséges kommentár, a történet magáért beszél. De a házasságban „furcsa szokás”-on érdemes eltűnődni. Ugyan mi a csuda lehetett?

28 éve, 1981. május 27-én halt meg Pilinszky János

A budapesti piarista gimnáziumban érettségizik; jogot, majd magyar irodalmat és művészet-történetet hallgat, de egyetemi tanulmányait nem fejezi be.

Első verseit a Napkelet, az Élet, és a Vigília közli. 1944 őszén bevonul katonának, így kerül el a németországi Harbach-ba, ahol találkozik a koncentrációs táborok borzalmaival, életműve fő toposzával. 1947-ben nyeri el a Baumgarten-díjat.

1949-től nem publikálhat, az irodalmi élet periferiájára szorul. Az 1960-as évek elejétől hosszabb időt tölt Párizsban, Amerikában. Nemzetközi elismerését olyan költőtársak segítették, mint az angol Ted Hughes, és a francia Pierre Emmanuel.

Se férfi, se nő = író

A hónap végére végre egy nő, aki csak szerkezetileg nő, amúgy férfilek: 23-án 1918-ban hal meg Vay Sarolta grófnő. Irodalmi tevékenységét versekkel kezdi, aztán áttér a tárcaírásra. D'Artagnan, gróf Vay Sándor álnéven ír karcolatokat, emlékezései a korabeli társasági élettel foglalkoznak. De nem ez a lényeg. Apja Vay László, Bem egykori szárnysegédje. A várt fiú utód helyett 1859-ben leánya születik. Az öreg eldönti, Saroltából fiút nevel. Fölfogadja Kászonyi Dánielt, aki éppen hozza Kossuth titkos utasításait Londonból. De a forradalom terv szerinti újraindítása elmarad. Várakozás közben a futár Sarolta/Sándort megtanítja vívni és lovagolni, meg amire egy fiúnak szüksége van. Katona kell a hazának.

Na végre. Így az olvasó. Végre egy figura, ahol legalizálva az amúgy alantas szemrevételező szög, az olvasót érdekli a magyar közelmúlt ezernyi apró pillanata, amelyeknek nyomuk nincs a történelemkönyvekben, és érdekli az író, akinek valaha kiterjedése, ilyen és olyan tulajdonságai ugyanabban a térben, ahonnan az izgalmas múlt pillanatait beszállítja. Márpedig Vay Sarolta ilyen író. Általában nem töröm a fejem azon, mitől jó az író. Ha eltalál, jó, ha nem, rossz. A dolog ennyire egyszerű. Aki kétszer rossz, harmadik próbálkozás nincs. Gáz. De mekkora. Előítélet, de mennyire az. Borzasztó. De hát az embert előítéletei, elfogultságai tartják egyensúlyban. Ha kortárs, a gáz még nagyobb, mert ugye akár össze is futhatok vele valamelyik kanyarban. Ha kortárs is, nő is, rossz is, nem merném taglalni itten, helyből életveszély.

105 éve született Palotai Boris

105 éve, 1904. május 23-án született Nagyváradon Palotai Boris (elhunyt 1983. szeptember 13. Budapesten) író, Bacsó Péter filmrendező édesanyja, Palotai Erzsébet testvére, 1935-től Nagy Lajos felesége.

1919-ben az ismert erdélyi változások miatt áttelepül Kassára. Itt végzi középiskolai tanulmányait. Itt jelenik meg 1926-ban első verseskötete. 1932-ben Kassán az Én Lapom

című ifjúsági folyóiratot szerkeszti. Megnyeri az Atheneum és a Nyugat pályázatát.

Megelőzve az ézzenést, Auschwitzot, 1940-től haláláig Magyarországon él.

1946-tól az Asszonyok című lap szerkesztője. 1947–1953 a Népszava irodalmi rovatának vezetője, ami – tekintve a kort, a lap címét – íróra életveszély.

Elete az örök tézis bizonyítéka, az ember születik valamire, de él egy korban, és a kettő nem illeszkedik. Egy atomfizikusi agykapacitású homo sapiens a tizenhetedik században intelligensebb kortársainál, de atomfizikában aligha képes maradandót alkotni.

Az olvasó a Zöld dió című regényre emlékezik leginkább. Palotai Boris a Zöld dióban elsőként fogalmazta meg a bakfis, a nagylány és a női lét közti finom átmeneteket. Palotai Boris – aki egyébiránt a fantasztikus filmrendező Bacsó Péter (Tanú) édesanyja – írástechnikailag, tartalmilag a múlt. Vége. Ha más korban születik, talán van jövője. Hiszen miért is ne. De úgy tűnik, ha a pillanat gazdasági és sikerigényét ki is elégíti a politikai előny, a jövő tekintetében levétközhetetlen teher. Palotai Boris feltámadási esélye körülbelül annyi ma, mint a KGST-é. Pedig termékeny író volt kétségtelenül, mint a VEB Sachsenring, a Trabantgyár.

Páskándi Géza

Május 18-án 76 éves volna, ehelyett 15-én 14 éve meghal Páskándi Géza.

Űl az alacsony mennyezetű (és alagsori) Kortárs szerkesztőségében a sarokban hosszú, erős szálú barna hajával, akár egy törzsfőnök. Így él az emlékezetben. Meg úgy, hogy halála után sokáig várjuk, megjelenik – prózában – ötvenhatban ki-harcolt hat éve a Duna-deltában.

Nem jelenik meg. Ehelyett drámát ír számtalant, huszonkét rádiójátékot, hét tévéfilmet, mozifilmeket: Holnap lesz fácán (Sára Sándor), Hány az óra, Vekker úr? (Bacsó Péter), A szalmabábuk lázadása (Palásthy György). Ami nem próza. Ki emlékszik arra, ami nem vehető le a polcra ebben a tömegtermelésben?

Györe Balázs 58

Május nyolcadikán ötvennyolc éves Györe Balázs. Író. Vagy inkább ÍRÓ. Mindenféle kalandozás nélkül. Győret nagy késéssel visszafelé olvastam, a Boldogkönyvtől vissza.

De szinte mindegy, melyik irányból. A végeredmény mindig ugyanaz, végül az olvasó laposan félrenéz, ne keressen kampót a kötélhez, mert az élet nem lehet ennyire szörnyű és boldogtalan. Az ember nem fulladhat bele saját folytonos büntudatába. (Mindenki keresse a saját halálát, 1993; A megszólítás ábrándja, 1994; Ha már ő sem él, kérem olvasatlanul elégetni, 1996; A valóságban is létezik, r., 1997. Talán mintha a Krízis (Liget Könyvek), ha külön állna. De ő sem, hiszen követi a Boldogkönyv 2001-ből, amiből újra kiderül, hogy a boldogságnak vége, mint a botnak, hogy az élet a halál előszobája akkor is, ha néha legyűrjük, ráadásul vénül a test, minden nappal szikárabb a lélek, ropog a bőr, mint a döglött rínocéroszé.

A következőket válaszolja a kérdésre, hogyan képes a realista próza emelkedett lenni: „Kegyelem, szerencse, tehetség, efféle ügyetlen szavakkal tudnék nem válaszolni. Mindig őszintén próbálok szembenézni magammal, leírni azt, amit érzek, mert elsősorban az érzéseim írnoka vagyok, és nem a gondolataimé. Vagyis nem akarok trükközni, nem akarok csalni. Amikor az apám meghal, akkor az apám haláláról írok, amikor a feleségem megbetegszik, akkor arról, ha egy nagy barátság határozza meg az életnek egy szakaszát, akkor meg arról. Amikor leülök, dolgozni, írni, nem egy másik ember történetébe ülök be, hanem mindig saját magamhoz, a saját élettörténetemhez ülök le, és ez rettenetesen fárasztó, hiszen ugyanahhoz telepszem, aki napközben is máskál, bevásárol, teszi a dolgát. Ezért aztán semmiféle gondolati üresjárat nincs az életemben, szünet nélkül le vagyok kötve.“

Kutya nehéz lehet így. A valóságos életről is lélekölő írni, többnyire leöntjük némi édeskés, könnyfacsaró melasszal, hát még a valóságos halálról.

A Győrek egy helyre koncentrálna a lakásban, hogy bármikor levehessem, ha elszaladna velem a ló, ha túl sok volna a jóból, kevés történést emlékeztet a megál-líthatatlan elmúlásra, ne kelljen keresnem, hogy eszembe jusson, minden utca végén keresztforgalom dübörgő kamionokkal. A boldog pillanatot illik megbecsülni.

NAGY GALAMBFALVÁN KÖSZÖNTÖTTÉK KÁNYÁDI SÁNDORT. Szülőfalujában, a székelyföldi Nagygálfalván köszöntötték Kányádi Sándor író, költőt, aki május 10-én ünnepelte 80. születésnapját. A falu közössége kulturális műsorral fejezte ki tiszteletét a Kolozsváron élő Kossuth-díjas költő iránt. Az iskolások Kányádi Sándor verseiből összeállított műsort adtak elő – olvasható a Hargita Népe című csíkszeredai napilap hírportálján.

A helyi dalárda énekekkel, a szóra emelkedők pedig a költő életművét ismertető beszédekkel ajándékozták meg azt az embert, aki mindig hűséges maradt szülőfalujához és akinek köszönhetően az óceánon túl is megismerték és megtanulták Nagygálfalva és – „kányádisan szólva” – a világtérképre fel sem rajzolt kis folyó, a Nagy-Küküllő nevét.

A község polgármestere átnyújtotta Kányádi Sándornak azt a díszoklevelet, amellyel a Nagygálfalva község díszpolgára címet adományozták a költőnek, aki szülőfalujához való hűségét úgy fogalmazta meg, hogy „mikor idáig érkezem, minden más táj csak óceán, ez itt a föld, a föld nekem”.

MAGYAR KÖLTŐ NEMZETKÖZI ELISMERÉSE. Az 1996-ban alakult, luxembourgi székhelyű Európai Költészeti Akadémia az ír Dedalus Press gondozásában John F. Deane szerkesztésével EUROPOÉSIE/Poetry Europe címen megjelentette első antológiáját. A kötetben olyan világszerte elismert költőnagyságok szerepelnek verseikkel és esszéikkel, mint az Akadémia három alapítója, Alain Bosquet, Philippe Jones és Anise Koltz; a román Ana Blandiana, az angol Fiona Sampson, a norvég Knut Odegard, az olasz Edoardo Sanguineti, a bolgár Lubomir Levcev, a macedón Vlada Urosevic, vagy az ír Thomas Kinsella.

A magyar lírát Turczi István József Attila-díjas költő, a Parnasszus folyóirat alapító szerkesztője képviseli abból az alkalomból, hogy idén tavasszal egyhangú szavazással az Akadémia rendes tagjává választották.

APETŐFI IRODALMI MŰZEUM LETT AZ ÉV MŰZEUMA. A budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) vehette át Az Év Múzeuma díjat a múzeumok majálisán, a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében. A PIM a Nyugat-évforduló és a Reneszánsz évhez kapcsolódó tevékenységek, az elmúlt év programjainak, kiállításainak ötletgazdag, példamutató megvalósításáért érdemelte ki az elismerést – hangsúlyozta Deme Péter, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal társadalmi kapcsolatok igazgatójának vezetője.

NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI SZEMLE SZEGEDEN – 19-DIK ALKALOMMAL. Idén is megrendezik Szegeden a Theater Fesztivált, amely Magyarország egyetlen évente jelentkező nemzetközi színházi szemléje; a rendezvény ideje alatt: az illúzió. A találkozó július 20-tól hat napon át vehetnek részt az érdeklődők különböző kulturális programokon, színházról az alkotásig – számolt be Balog József, a szervező MASZK Egyesület vezetője. Az idei előadások külön-külön és együtt is segítik felidézni vagy felismerni az illúzióhoz fűződő élményeket, érzéseket, miközben a néző a színházi előadás keretében egy újabb illúzió részese lehet. Külföldi fellépők érkeznek Romániából, Oroszországból, Franciaországból, Amerikából, Japánból és Bulgáriából is.

ÚJABB BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS FENYEGETI ORHAN PAMUK Nobel-díjas török író hazájában a kurd és az örmény kérdéskörrel tett kijelentései miatt. Az ankarai fellebbviteli bíróság szabad utat adott egy Pamuk elleni kártérítési pernek. A testület hatályon kívül helyezte az ügyben alsóbb fokozatú bíróság határozatát, amely elutasította a keresetet. A jogvita középpontjában ezúttal is az író egyik nyilatkozata áll, amelyben 30 ezer kurd és egymillió örmény törökországi lemészárlásáról beszélt. Véleménye miatt egy isztambuli bíróságon már 2005-ben büntetőeljárás indult ellene a „török nép megsértésének” gyanújaival, de a pert 2006 elején megszüntették.

TÖBB MINT 200 DIÁK A LÁZÁR ERVIN PRÓZAMONDÓ VERSENYEN. Rendkívül nagy sikert aratott az idén 3. alkalommal megrendezett Lázár

Ervin Prózamondó Verseny a Nemzeti Tankönyvkiadó és a Magyar Tankönyvért Alapítvány szervezésében. A megmérettetésre több mint 200 alsó és felső tagozatos diák jelentkezett, a döntő nyertesei a május 26-i Gálán mutatták meg tehetségüket.

A NAGY GÁSPÁR ALAPÍTVÁNY EMLÉKHÁZ KIALAKÍTÁSÁT tervezi Nagy Gáspár bérbaltavári szülőházában, amelyben emléket állít alkotói, szerkesztői (HITEL folyóirat és a Katolikus Rádió)

és közéleti (Bethlen Gábor Alapítvány) munkásságának. Az emlékházat kulturális központként, irodalmi táborok színhelyeként kívánja működtetni. Az Alapítvány örzi Nagy Gáspár költő, író, folyóirat- és rádiós szerkesztőnek a magyarság hagyományaihoz, a kereszténység örök értékeihez szorosán kötődő életművének szellemiségét. Az Alapítvány célja, hogy az életmű a nemzeti kultúra szerves részévé, annak eleven hagyományává váljon.

ALICE MUNRO KANADAI ÍRÓNŐNEK ÍTÉLTÉK a 60 ezer fonttal járó, kétvenként kiosztott Nemzetközi Man Booker-díjat. A 77 esztendő novellista a harmadik díjazottja a legrangosabb brit irodalmi elismerés nemzetközi „váltózatának”, a Man Booker International Prize nevet viselő életműdíjnak. „Teljesen el vagyok képedve és el vagyok ragadtatva” – mondta Munro, akit Kanada egyik legelismertebb írójaként tisztelnek.

KISEBB HELYEN, KEVESEBB KÖLTÉSÉGBŐL. Jelentősen gyengült idén az amerikai könyvkiadás, különösen a hangoskönyvek kiadásának helyzete – derült ki az Amerikai Kiadók Szövetsége (AAP) adataiból, amelyek szerint az Egyesült Államok vezető kiadóháza márciusban 17 százalékos forgalomcsökkenést tapasztaltak.

SHAKESPEARE SZONETTJEI „KALÓZKIDÁSBAN” JELENTEK MEG? William Shakespeare szonettjeinek soha nem lett volna szabad nyilvánosságra kerülniük, a világirodalom legszebb versei között számon tartott költeményeket egy amerikai kutató szerint az író akarata ellenére publikálták, holott ő csak magáncélokra írta őket.

MICHELANGELO ERETNEK VOLT? Elképzelhető, hogy valójában eretnek volt Michelangelo, akinek a Sixtusi kápolnát és a Szent Péter-bazilikát köszönheti a katolikus egyház. Erre a következtetésre jutott ugyanis Antonio Forcellino, akinek a felfedezéseiről pünkösdi hétfőn számolt be az egyik német televízió. A restaurátor olyan nyomokra bukkant II. Gyula pápa sírjának restaurálásakor, amelyeknek az egyház hagyományai szerint nem lett volna szabad feltűnniük a szentatya síremlékén. A beszámoló szerint olyan szimbólumokat talált, amelyeket a szakirodalomban másként írtak le, mint ahogy a valóságban festenek. Így például a sírról szóló leírásokban tükröként leírt elem valójában fáklyának bizonyult. A szokásokkal ellentétben a pápa kisalakú fekvő szobra sem a síremlék elő terében található, ezt a szerepet a híres Mózes-szobor tölti be. Forcellino úgy véli, hogy a reneszánsz egyik legnagyobb művésze az angol Reginald Pole kardinális körül csoportosuló, radikális nézeteket valló körhöz tartozott. A társaság célja az egyház belülről induló reformja volt.

NAGY IRODALMI SZENZÁCIÓT KELTETT egy ötszáz versszakból álló elbeszélő költemény megjelenése Londonban: a Sigurd és Gudrun legendája (The Legend of Sigurd & Gudrun), amely a Harper and Collins gondozásában került a könyvesboltokba, J.R.R. Tolkien eddig ismeretlen műve.

(Forrás: MTI, www.ujkonyvpiac.hu)

Támogatónk a

Az Irodalmi Jelen HELYSZINI TUDÓSÍTÁS pályázatot hirdet

A pályázók egy-egy aktuális irodalmi eseményről (író-olvasó találkozó, könyvpremier, költői est, irodalmi folyóirat estje) írott beszámolóval (kk) pályázhatnak. Terjedelmi korlátok nincsenek, de nem árt betartani a még kényelmesen olvasható 6000 körüli karakterszámot.

A beszámolók mellé fotókat, kapcsolódó képanyagot kérünk (pl. könyvborítót, fotókat az eseményről, a szerzőkről, a közönségről max 5 darabot).

A beszámolókat az onagy@holop.hu címre kell küldeni.

A pályázati anyagok a megadott névvel szignálva kerülnek fel a portálra.

A beérkező tudósítások folyamatosan megjelennek az Irodalmi Jelen Helyszíni tudósítás (http://www.irodalmijelen.hu/?q=taxonomy/term/2) rovatában, ahol az olvasók tetszés szerint, szavazataikkal segíthetik a közönségdíj odaítélését.

Zsűri: az Irodalmi Jelen szerkesztősége.

Beadási határidő: a mai naptól folyamatosan szeptember 15-én 24 óráig.

Eredményhirdetés: 2009. október 15.

A szerkesztőség a legjobbnak ítélt helyszíni tudósítások közt hat díjat oszt ki.

1. díj – 100 000 Ft
2. díj – 75 000 Ft
3. díj – 50 000 Ft
4. könyvesomag
5. könyvesomag
- +
1. Közönségdíj – 60 000 Ft

Lapszámunk szerzői

Ayhan Gökhan – 1986-ban született Budapesten, költő.

Bárdos József – 1949-ben született Szegeden, író, irodalomtörténész, műfordító, főiskolai tudományos munkatárs. Legutóbbi kötete: *Meztelen irodalom – Irodalomtörténeti komolytalankodások* (2005).

Boldog Zoltán – 1984-ben született Medgyesegyházán, tanár, kritikus.

Garamvölgyi Luca – 1991-ben született Szegeden, a Kossuth Zsuzsanna Gimnázium tanulója. Az Irodalmi Jelenben közölt novellája az első publikációja.

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Ez, és nem más* (2007).

Iancu Laura – 1978-ban született a moldvai Magyarfaluban. Csángómagyar író, költő. Legutóbbi kötete: *Karmaiból kihullajt* (2007).

Lászlóffy Csaba – 1939-ben született Tordán, író, költő. Legutóbbi kötete: *Bestseller avagy a bestia nem alszik* (2008).

Nagyálmós Ildikó – 1978-ban született Székelyudvarhelyen, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *Félmozdulat* (2005).

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Sötétkapu* (2006).

Stiller Kriszta – 1973-ban született. Költő, műfordító, szakújságíró.

Sütő Zsolt – 1975-ben született Marosvásárhelyen. Fotózik, ír, zenét bütyköl. Szabadúszó.